УДК 81'25:001.891

К. Кузьміна, канд. філол. наук, доц.
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (Україна)

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РІЗДВЯНОГО ОПОВІДАННЯ ЧАРЛЬЗА ДІККЕНСА "РІЗДВЯНА ЯЛИНКА" УКРАЇНСЬКОЮ, РОСІЙСЬКОЮ ТА ІТАЛІЙСЬКОЮ МОВАМИ

Стаття присвячена аналізу способів відтворення українською, російською та італійською мовами лінгвокультурологічних маркерів одного з найвідоміших оповідань Ч. Діккенса "Різдвяна ялинка". Актуальність даного дослідження пояснюється популярністю жанру різдвяного оповідання у всій європейській літературі, причому у кожній з них цей жанр має свої національні особливості. Крім того, вважається, що саме Ч. Діккенс своїми різдвяними оповіданнями розповсюдив в Британії різдвяні традиції, які раніше не відзначалися британцями.

До лінгвокультурологічних маркерів, які зустрічаються в оповіданні, ми віднесли назви предметів різдвяного декору та іграшки, назви страв, персонажів, географічних місць, біблійні алюзії. Також ми зробили припущення, що до лінгвокультурологічних маркерів можна віднести не лише окремі лексичні одиниці, а і речення та цілі відрізки тексту, які передають атмосферу різдвяної загадковості і таємничості. Перекладачі в цілому адекватно передали стилістику і культурологічні особливості оповідання, використавши, здебільшого, трансформацію одомашнення, трансформацію узагальнення та різні комплексні лексико-граматичні трансформації.

Ключові слова: *жанр різдвяного оповідання, лінгвокультурологічні маркери, культурологічні особливості тексту, трансформація одомашнення, трансформація узагальнення, комплексні лексико-граматичні трансформації.*

Майже вся європейська класична література, написана після Різдва Христова, заснована на християнських цінностях та моралі. Це та спільна риса, що об'єднує європейські народи та сприяє постійному перекладацько-культурному обміну між ними. Чарльза Діккенса можна характеризувати як глибоко християнського письменника, який у своїй творчості завжди

звертався до проблеми нужденних та скривджених, завдяки чому він став дуже популярним серед багатьох європейських країн, зокрема в Україні. Але незважаючи на спільність деяких культурних, історичних і ціннісних рис, між європейськими культурами є певні мовні та культурні відмінності, які відображені в художній літературі та позначаються на її перекладі.

Традиції написання різдвяних оповідань та пісень існують у багатьох європейських країнах. Варто пригадати українські різдвяні колядки та безліч оповідань українських письменників, таких як М. Коцюбинський з оповіданням "Ялинка", Богдан Лепкий, повість М. Гоголя "Ніч перед Різдвом", оповідання Ф. Достоєвського "Хлопчик у Христа на ялинці", казку Е.Т.А. Гофмана "Лускунчик і мишачий король", дитячу книгу шведського письменника Свена Нордквіста "Різдво у Петсона", казки Андерсена "Ялинка", "Дівчинка з сірниками" та багато інших. Всі ці історії проникнуті духом чарівності, казковості, сімейності, дружби та любові. Але у той же час, кожен із цих творів написаний зі своїм місцевим колоритом, відображаючи культурні, світоглядні, психологічні особливості народів та країн, які вони представляють [Басинский, 2020, Рапопорт, 2016, Хом'як, 2018, Шишлова, 2010].

Наприклад, у Великій Британії, коли почали розповсюджуватися пуританські настрої і почала формуватися Англіканська церква святкування Різдва було заборонено, оскільки це свято не було встановлено канонами давньої християнської церкви. І тільки чоловік королеви Вікторії, принц Альберт, який був німецького походження, ввів у Британії традиції святкування Різдва у тому вигляді, який ми знаємо сьогодні. І величезну роль у розповсюдження цих традицій серед британців зіграли саме "Різдвяна пісня в прозі" та інші різдвяні оповідання Чарльза Діккенса, який завжди ратував за сімейну згуртованість, ідеї перемоги в людині добра над злом, а, найголовніше, висування на передній план образу дитини, з її чистими сподіваннями та мріями. Тому багато різдвяних оповідань Діккенса, так само як і інших світових авторів, присвячені долі дітей. Крім того, в різдвяних творах Діккенса

є чимало згадок про побутові, кулінарні, ментальні, історичні традиції британців, які завжди знаходяться в полі зору перекладача [Gredina, 2007, *How did Queen Victoria and Prince Albert popularize Christmas?* 2016, Rowell Geoffrey, 1993, Victorian Christmas].

Для нашого перекладацького аналізу ми обрали відоме оповідання Чарльза Діккенса "A Christmas Tree" ("Різдвяна ялинка"), в якому автор в емоційній формі передає дитячі враження від різдвяних святкувань, які ніколи не забуваються, а завжди повертають нас додому, у дитинство. Метою нашого дослідження є виявлення лінгвокультурологічних маркерів у названому оповіданні та аналіз способів їх відтворення засобами української, російської та італійської мов. Причому до лінгвокультурологічних маркерів ми відносимо не лише певні побутові та історичні слова-реалії, а й саму атмосферу твору, що створюється через опис різних культурологічних та релігійних образів.

У даному контексті до побутових реалій ми відносимо назви предметів різдвяного декору, іграшки, назви страв, персонажів та географічних місць, тобто всього, що складає побут пересічної людини. Наведемо приклади:

***1. Pretty German toy** – гарна німецька забавка – милая немецкая затея – bel giocattolo Tedesco;*

***2. The Tumbler** – Іван-покиван – Акробат – il Misirizzi;*

*3. there were… **work-boxes, paint-boxes, sweetmeat-boxes, peep-show boxes** and all kinds of boxes; there were **trinkets** for the **elder girls** – робочі шкатулки, пуделка з фарбами, коробочки з цукерками, калейдоскопи та ще багато інших коробок; іграшкові прикраси для старших дівчаток… – рабочие ларчики и ларчики с красками, ларчики с конфетами, ларчики с секретами, всякого рода ларчики; были побрякушки для девочек постарше… – scatole di colori, scatole di caramelle, scatole magiche, scatole d'ogni sorta; c'erano ninnoli per le ragazze più cresciutelle…;*

*4. … wood is burnt on **ancient dogs upon the hearth**… – … дрова горять на **старовинних решітках у вигляді собак**… – …*

жгут ***по старинке огромные поленья****… – … la legna arde su antichi* ***alari poggiati al focolare****…;*

5. ***… old woman*** *– бабуся – старуха – la vecchina;*

6. noble feasts *–* ***вишуканий бенкет*** *– княжеское пиршество – nobili festini;*

7. ***from the great boarding-school*** *– з великої школи – из той большой школы*[8]*;*

8. staying for the night in an ***inn****, on the* ***Yorkshire Moors…*** *–* ***…****зупинився на ніч у* ***заїжджому дворі*** *в* ***Йоркширі…*** *–* ***…****заночевал* ***в гостинице где-то на йоркширских болотах…*** *–* ***…****fermatosi a pernottare in* ***una locanda nelle brughiere dello Yorkshire…;***

9. ***Closet*** *– комірчина – чулан – un armadio a muro.*

У першому прикладі всі три перекладача, так само як і Чарльз Діккенс, назвали Різдвяну ялинку німецькою іграшкою, оскільки традиція ставити ялинку на Різдво та Новий рік прийшла саме з Німеччини, про що в українському перекладі зроблено коментар.

У другому прикладі назва іграшки *tumbler* у російському перекладі передано іменником "акробат", що відповідає першому значенню даного англійського слова у словнику Webster [Webster, 1992], хоча є ще значення "неваляшка", що також збігається із контекстом, в українському варіанті використана трансформація одомашнення, оскільки "Іван-покиван" є саме українською назвою цієї іграшки, в італійському перекладі використано буквальний переклад (Mesirizzi – неваляшка).

У третьому прикладі в українському та російському текстах ми також зустрічаємо приклади одомашнення, представлених словами *пуделка, ларчик*, а назва іграшки *peep-show box*, яка у 17–18 ст. в Європі мала вигляд коробки з отвором та звеличувальним склом, через який можна було дивитися різні

[8] Оскільки ми знайшли лише скорочений варіант італійського перекладу оповідання Ч. Діккенса "Різдвяна ялинка", то в деякий прикладах італійський переклад відсутній (прим. наша – Кузьміна К.А.).

картинки, в українському варіанті передана через конкретизацію, тоді як в російському тексті перекладач використала формально трансформацію узагальнення, але в смисловому плані зміст тут передано більш точно, оскільки подібні іграшки часто показували артисти задля розваги людей [Wikipedia].

У четвертому прикладі всі перекладачі по-різному підійшли до перекладу реалії, яка описує один із стародавніх способів у Британії топити камін. Російська перекладачка використала трансформацію узагальнення, додавши стародавній розмовний вираз "по старинке", що сприяє кращому сприйняттю російським читачем оповідання Діккенса. В українському перекладі застосований буквальний переклад, але він не є дуже вдалим, оскільки, по-перше, фраза "*решітки у вигляді собак*" є не зовсім зрозумілою українському читачу, а, по-друге, перекладачці не вдалось правильно зрозуміти смисл слова *firedogs*, яке означає "металеві підставки для дров у каміні". Синонімом до цього слова є лексема *andiron*. В італійському перекладі маємо трансформацію узагальнення, де слово *alare* означає підставку для полін у каміні.

Наступний приклад унаочнює багату палітру словотвору у всіх трьох мовах перекладу, де англійське словосполучення "*old woman*" перекладено через трансформацію одомашнення одиничними лексемами з характерними для кожної мови емотивними суфіксами.

Яскравий приклад одомашнення і "антикізації" також зустрічаємо в російському перекладі словосполучення "*noble feasts*" (прикл. 6), в якому фраза "*княжеские пиршества*" відносить читача у добу старовинної Русі. Окрім наближення оригіналу до сприймаючої культури, такий переклад одночасно відтворює атмосферу містичності оповідання Діккенса.

У сьомому прикладі британська реалія *boarding school* (школа-інтернат) відображає усталену і давню традицію проживання британських дітей у школах-інтернатах, які у часи Діккенса не були надто розповсюджені в інших європейських країнах, зокрема в Україні та Росії. Тому цілком доречно, що

у даному контексті як український, так і російський перекладач використали трансформацію узагальнення.

Лексема *inn* (невеликий готель за містом), яку ми зустрічаємо в наступному прикладі, є також культурно-маркованою, оскільки заміські готелі в кожній країні часто мають свої національні особливості, що і позначилося на перекладі. Для її відтворення українська перекладачка використала українську реалію "*заїжджий двір*", щоправда в Британії, в графстві Йоркшир, в російському перекладі до загального слова "*гостиница*" додане емотивне словосполучення із збереженням назви географічної реалії "где-то на йоркширских болотах", що створює одночасно ефект одомашнення і відчуження, в італійському перекладі застосовано відповідник "*locanda*", що означає невеликий скромний готель.

У дев'ятому прикладі всім відоме англійське слово *closet* із сучасним значення "стінна шафа" або "шафа-купе" в українській та російській мовах перекладені відповідними побутовими реаліями – "*комірчина*" і "*чулан*". В італійському варіанті маємо прямий, словниковий, відповідник англійському оригіналу, що, на наш погляд, підтверджує більшу близькість між англійською та італійською культурами, аніж між англійською та українською чи російською.

Відомо, що Діккенс своїми оповіданнями розповсюдив і кулінарні різдвяні традиції, що відбилося у досліджуваному оповіданні. У різних країнах назви страв часто представляють собою культурологічні реалії, які, крім того, втілюють структурні і стилістичні особливості конкретної мови. Тому перекладачі не часто можуть відразу зрозуміти, що мається на увазі під тією чи іншою назвою, тому що для цього потрібно знати інгредієнти страви, які можуть бути відсутніми в культурі перекладу:

10. ***sugar-plums*** *– цукровані сливи – леденцы – dolciumi;*

11. ***mince pie*** *– солодкий пиріг – мясной пирог – una torta di frutta secca…;*

12. a cold roast ***capon****, bread, grapes, and a flask of old Rhine wine – холодне смажене* ***курча****, хліб, виноград, бутель старого рейнського вина – холодного жареного* ***каплуна****, хлеб, виноград*

*и бутылку старого рейнвейна – **cappone** arrosto, pane, uva e una bottiglia di **vino vecchio del Reno**.*

З прикладів можна бачити, що такий вид солодощів, як *sugar-plums* в російському перекладі передано через одомашнення – "*леденцы*", що є суто російською назвою цих цукерок, якими зазвичай у 19 ст. на свята пригощати дітей. В італійському перекладі ця ж реалія перекладена за допомогою трансформації узагальнення, в українському тексті маємо буквальний переклад. *Mince pie* означає солодкий пиріг із сухофруктами, який в англійських сім'ях подається на Різдво, тому варіант "*мясной пирог*" в російському перекладі є не зовсім коректним. *Roast capon* в українському варіанті передано як "*смажене курча*", оскільки курча є більш звичайним для українців блюдом, а російський та італійські перекладачі залишили слова "*каплун*" або "*cappone*", що підкреслює європейське коріння цієї страви [Wikipedia]. Цікаво, що "*Rhine wine*" в російському перекладі було передано не через трансформацію калькування, що є традиційною для даної фрази, а через транскрипцію, що, скоріш за все, спричинено було бажанням перекладача відтворити атмосферу казковості оповідання Діккенса.

В оригіналі маємо чимало християнських культурних маркерів, які в одних випадках перекладено прямими відповідниками, в інших – відповідно до культурних особливостей мов перекладу або індивідуальних рішень перекладача.

Так, у кожній із досліджених мов є своя традиція називати час перед різдвяною ніччю, що позначилося як на оригіналі, так і на перекладі:

*13. **Christmas-time** – Святвечір – сочельник – vigilia di Natale.*

Серед іграшок на ялинці була драбина Іакова – біблійного пророка – яку він бачив уві сні як символ зв'язку між небом та Землею:

*14. **the Jacob's ladder** – підвісна драбинка – лестница Иакова – la Scala di Giacobbe.*

У російському та італійському перекладах використані прямі відповідники, тоді як в українському перекладі релігійний підтекст згладжено, хоча основний смисл не втрачено з огляду

на те, що пересічний український читач може не знати цей сюжет із Старого Завіту.

Але в наступному прикладі узагальнення в українському перекладі, на наш погляд, є не зовсім обґрунтованим:

15. ***a baby in a manger*** *– дитятко на сіні – младенец в яслях.*

Адже в українській мові також є слово *ясла*, що позначає місце народження Христа, тому "a *baby in a manger*" краще було б перекласти "*дитятко в яслах*". Тим більше, що дана християнська реалія є відомою українцям.

Нижче подано приклад, коли, навпаки, в українському перекладі загальне слово *travellers* цілком адекватно передано через уточнення, оскільки саме мандрівні мудреці або волхви піднесли дарунки Христу. Російське "*путники*" робить тут контекст більш загальним.

16. ***Traveller*** *– мандрівні мудреці – путники;*

17. ***But hark! The Waits*** *are playing****… the Christmas music,*** *–* ***Але тихше!*** *Заграли* ***різдвяні музики…*** *–* ***Но, чу!*** *Зазвучали под окном* ***рождественские песни….***

У прикладі 17 в оригіналі стикаємось зі словом *Waits*, що в Британії із часів середньовіччя до початку 19 ст. означало вуличних музикантів. В українському перекладі воно передано через більш загальне, але також стародавнє слово "*музики*", в російському перекладі для збереження адекватності використаний відповідний різдвяному контексту вираз "рождественские песни". В цьому ж прикладі варто акцентувати на російському перекладі через одомашнення англійського стародавнього вигуку *"But hark!" ("Но, чу!")*, що, так само як і оригінал, створює атмосферу загадковості.

У мовах часто за певними явищами та предметами, які не можна вважати реаліями у традиційному розумінні цього слова, закріплюються традиційні назви, які у читачів націлені викликати конкретні емоції та асоціації. Тому при перекладі таких назв перекладачі намагаються додержуватися традицій та стилістичних норм мови перекладу. Наведемо приклади:

*18. ...****a story belonging to our family****... – родинний переказ – ...история эта имеет прямое касательство к нашей семье... – ...una storia che riguarda la nostra famiglia...;*

*19. …**an Orphan Boy** – Сирітка – Мальчик-Сирота – l'Orfanello…;*

*20. **teaching a great multitude** – промовляє до великого натовпу – поучает большую толпу.*

У першому з наведених прикладів саме в українському перекладі ми зустрічаємо сталий вираз на позначення сімейної історії, яка передається від покоління до покоління. Він є контекстуальним відповідником англійського оригіналу, що представляє собою вільне словосполучення, та російського і італійського перекладів, що теж є вільними словосполученнями. У даному контексті, як і в оригіналі, так і в перекладах присутній відтінок містичності.

У наступному прикладі українське "*сирітка*" та італійське "*orfanello*" є більш емоційними еквівалентами англійського "*Orphan Boy* (*досл.* сирітський хлопчик)" завдяки використанню відповідних зменшено-пестливих суфіксів, які є характерними для більш флективних мов перекладу. До речі, і в українській, і в російській художній літературі є традиція називати дитину-сироту саме цим емоційно-забарвленим словом *"сирітка" ("сиротка")*, але тут російська перекладачка вирішила використати прямий відповідник англійського оригіналу – "*мальчик-сирота*", який не несе такої емоційної забарвленості, але при цьому зберігає контекстуальну адекватність.

Приклад 20 відносить нас до євангельського сюжету, коли Христос промовляв до людей. В українській та російській євангельській традиції велика кількість людей характеризується як "*натовп*" або "*толпа*", що і відображено у перекладі, натомість в оригіналі маємо слово "*multitude*", перше значення якого – "множина".

Як вже було зазначено на початку статті, культурний колорит може створюватися не лише на рівні слова, а і на рівні синтаксису. Так, за А. Вежбицькою часте використання в російській художній літературі неозначено-особових та безособових форм дієслова відображає пасивне ставлення росіян

до життя, у тому смислі, що людина сама не може контролювати життєві обставини і їй часто доводиться коритися життю [Вежбицкая, 1996]. Залишаючи осторонь дискусію щодо правомірності твердження відомого вченого, порівняємо деякі переклади розповідних речень Діккенса, які несуть в собі емоційне навантаження:

21. Away into the winter prospect. There are many such upon the tree! On, by low-lying, misty grounds, through fens and fogs, up long hills, winding dark as caverns between thick plantations, almost shutting out the sparkling stars; so, out on broad heights, until we stop at last, with sudden silence, at an avenue. – Отож, зимова картина. О, скільки таких видовищ навіює різдвяна ялинка! Низинами, де стеляться тумани, болотами й трясовинами, через високі гори, холодні вершини яких затуляють зірки, й похмурі улоговини, оточені непролазними хащами, а далі широкими полонинами пролягає наш шлях. Нарешті опиняємося на широкій під'їзній алеї, і нас огортає раптова тиша. – Вдаль, в зимнюю дорогу! На елке их не мало! То по низменной мглистой земле, сквозь туманы и топи, то в гору, вьется она, темная как пещера, между густыми зарослями, почти закрывшими сверкание звезд; так выбиваемся мы к простору нагорья, покуда вдруг не умолкает стук копыт: мы остановились у въезда в парк.

22. At intervals, all day, a frightened hare has shot across this whitened turf… – Час від часу зляканий заєць вибігає на стежку… – Весь день было так, что по белому полю нет-нет, а пронесется испуганный заяц… – A intervalli, per tutto il giorno, una lepre impaurita ha attraversato di corsa questo terreno imbiancato…

23. ***There was a story*** *that* ***this place had once been held in trust by the guardian of a young boy****; who was himself the next heir, and who killed the young boy by harsh and cruel treatment. –* ***Існувала легенда****, що* ***колись цей маєток був довіреною власністю одного чоловіка, опікуна малого хлопця, справжнього спадкоємця****. Та сам опікун був наступним спадкоємцем, і він* ***жорстоко катував*** *хлопця, аж поки той помер від страшних*

*тортур. – **Шла молва**, что **когда-то управление этим имением было доверено опекуну одного маленького мальчика**; и опекун, будучи сам ближайшим его наследником, **уморил** этого мальчика своим суровым и жестоким обращением. – **Si raccontava che il posto fosse stato amministrato dal tutore di un fanciullo, che ne era poi l'erede successivo**, il quale aveva ucciso **il giovinetto** a forza di crudeltà e di angherie.*

24. ...may the bright star that rested above the poor roof, be the star of all the Christian World! – ...сяєвом яскравої зірки, яка зійшла над убогим вертепом,– нехай осяває ця зірка увесь християнський світ! – яркая звезда, что встала над бедною крышей, да будет звездою всего христианского мира! – la stagione delle feste, possa la stessa cometa luminosa che si fermò sulla povera capanna, essere la stella di tutto il mondo cristiano!

*25. If Age be hiding for me in the unseen portion of thy downward growth, O may I, **with a grey head**, turn a child's heart to that figure yet, and a child's trustfulness and confidence! – І якщо час сховається від мене, поринувши углиб, у твою невидиму частину, то я, **сивоголовий дідусь**, зможу принаймні прихилити якесь дитяче серце до цього образу, оживляючи його дитячою довірою та щирістю сприйняття. – ...Если где-то внизу в твоей непроглядной чаще для меня упрятана старость, о пусть мне будет дано **уже седому** возносить к этому образу детское сердце, детское доверие и упование. – Se per me la vecchiaia si cela nel folto impenetrabile delle tue fronde basse, O che io possa, **ormai canuto**, volgere anche a quella figura un cuore di bambino e la fiducia, la confidenza di un bambino!*

У прикладах 21 та 22 український, російський та італійський переклади англійського оригіналу, де описується зимовий пейзаж, звучать дуже природно і невимушено завдяки тому, що виконані чітко у межах норм та тональності художнього стилю відповідних мов.

Інші приклади також унаочнюють різного роду комплексні лексико-граматичні трансформації, що, зберігаючи вірність оригіналу, в той же час наближують цей оригінал до лінгвокультурних традицій мов перекладу. Так, у 23 прикладі

адекватність в українському та російському перекладах досягається за рахунок синтаксичної трансформації декомпресії та використання характерних для мов перекладу стилізованих художніх лексичних одиниць: *"існувала легенда", "шила молва", "жорстоко катувати", "уморить", "fanciullo" ("хлопчина"), "giovinetto" ("хлопчина, підліток")*. Інтонаційно вдалими також є переклади 25 речення, де така англійська фраза як *"with grey hair"* (букв.: "із сивим волоссям") відтворена традиційними для мов та культур перекладу перекладами: *"сивоголовий дідусь", "уже седому", "ormai canuto"* (букв.: "тепер сивий, побілілий").

При перекладі досліджуваними мовами оповідання Ч. Діккенса "Різдвяна ялинка" головною задачею для перекладачів було адекватне відтворення атмосфери казковості та містичності, якими проникнуті дитячі спогади автора, та національного колориту самого оповідання. Це і описання дитячих вражень від іграшок на ялинці, і дитячого страху перед містичністю минулого та різними привидами, якими сповнений британський фольклор, біблійні алюзії, назви англійських страв та географічних місцевостей, і сподівання вже дорослої людини на краще майбутнє. На нашу думку, перекладачам, незважаючи на можливі погрішності, вдалося в цілому відтворити названі характеристики даного оповідання, використовуючи, здебільшого, трансформацію одомашнення, узагальнення, інші лексико-граматичні трансформації, вносячи при цьому свою індивідуальну стилістику та розуміння оригіналу.

У перспективі було б цікаво дати більш систематизовану класифікацію лінгвокультурологічних маркерів британського світу та способів їх відтворення названими мовами, а також дослідити можливість винайдення лінгвокультурологічних маркерів не лише на рівні окремих лексичних одиниць, але і на більш широкому рівні – речення або тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басинский Павел. *Мальчик у Христа на ёлке: Рождественский, или святочный, рассказ в мировой и русской литературе.* – веб-сайт. URL: https://godliteratury.ru/articles/2020/01/08/malchik-u-khrista-na-elke (дата звернення: 26.09.2020)

2. Вежбицкая А. *Язык. Культура. Познание.* – веб-сайт. URL: https://www.twirpx.com/file/220969/ (дата звернення: 26.09.2020).

3. *Как Рождество пришло в литературу* // Культура. РФ: портал кульурного наследия – веб-сайт. URL: https://www.culture.ru/materials/156827/kak-rozhdestvo-prishlo-v-literaturu (дата звернення: 01/08/2020)

4. *Подорож країнами новорічними*: Муніципальна бібліотека ім. А. Добрянського. – веб-сайт. URL: http://www.dobrabiblioteka.cv.ua/ua/news?id=967225 (дата звернення: 24.08.2020)

5. Рапопорт А. *"Чудо Рождественской ночи": традиции праздничного чтения в России*: интервью с доктором филологических наук Еленой Душечкиной. – веб-сайт. URL: https://www.papmambook.ru/articles/438/ (дата звернення: 01.08.2020)

6. Хом'як Ольга. *Різдвяні оповідання* // Вільне життя: електронна газета. – веб-сайт. URL: http://vilne.org.ua/2018/01/rizdvyani-opovidannya/ (дата звернення: 24.08.2020)

7. Шишлова Л.В. *Святочный рассказ Ф. М. Достоевского "Мальчик у Христа на ёлке" (современно прочтение)*: "Открытая книга" Городская библиотека г. Егорьевска Московской области. – веб-сайт URL: http://otkrkniga.blogspot.com/2010/01/blog-post.html (дата звернення: 24.08.2020)

8. URL: http://www.victorianweb.org/authors/dickens/gredina.html (дата звернення: 01.08.2020)

9. *Capon //* Wikipedia. – веб-сайт. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Capon (дата звернення: 28.09.2020).

10. Gredina Irina and Philip V. Allingham (редактор) (2007) *Dickens's Influence upon Dostoevsky*, 1860-1870, or, One Nineteenth-Century Master's Assimilation of Another's Manner and Vision // The Victorian Web. – веб-сайт. URL: http://www.victorianweb.org/authors/dickens/gredina.html (дата звернення: 26.09.2020).

11. *How did Queen Victoria and Prince Albert popularize Christmas?* (2016) // English Heritage. – веб-сайт. URL: http://blog.english-heritage.org.uk/how-did-queen-victoria-and-prince-albert-popularise-christmas/ (дата звернення: 01.08.2020).

12. *Raree show, peep show or peep box* // Wikipedia. – веб-сайт. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Raree_show (дата звернення: 28.09.2020).

13. Rowell Geoffrey. *Dickens and the Construction of Christmas* // History Today: history magazine. – веб-сайт. URL: https://www.historytoday.com /archive/dickens-and-construction-christmas (дата звернення: 01.08.2020)

14. Victorian Christmas. – веб-сайт URL: http://www.bbc.co.uk /victorianchristmas/history.shtml (01/08/2020)

15. *Webster's new universal unabridged dictionary.* – New York: Barnes & Noble Books, 1992.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Диккенс Ч. *Рождественская ёлка* / пер. М. Воропановой. – веб-сайт. URL: http://marie-olshansky.ru/ct/dickens.shtml (дата звернення: 26.09.2020)

2. Діккенс Ч. *Різдвяна ялинка* / пер. Наталки Кошманенко. – веб-сайт. URL: http://www.vsesvit-journal.com/journal/skarbnytsya/charlz-dikkens-rizdvyana-yalynka/ (дата звернення: 26.09.2020)

3. Dickens Ch. *A Christmas Tree*. – веб-сайт. URL: https://etc.usf.edu/lit2go/pdf/passage/3952/dickens-christmas-stories-002-a-christmas-tree.pdf (дата звернення: 26.09.2020)

4. Dickens Ch. *Un albero di Natale* / пер. з італ. Marcello Jatosti. – веб-сайт. URL: https://drive.google.com/file/d/14R2NLeNOJC6rrtnsvangBhVucHLYtQkX/view (дата звернення: 26.09.2020).

Надійшла до редколегії 20.11.20

K. Kuzmina, PhD, Associate prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

LINGUOCULTURAL ASPECTS OF TRANSLATING THE CHRISTMAS STORY "A CHRISTMAS TREE" BY CHARLES DICKENS INTO THE UKRAINIAN, RUSSIAN, AND ITALIAN LANGUAGES

The article is dedicated to the analysis of the ways of rendering linguocultural markers of one of the most famous short stories by Ch. Dickens "A Christmas Tree" into the Ukrainian, Russian, and Italian languages. The topicality of this research may be explained by the popularity of the genre of "Christmas story" in all European literatures, each of which assigns to this genre its own national specificities. Besides, Charles Dickens is considered to be the one who in his stories popularized Christmas traditions in Great Britain which hadn't been observed by Britons before.

The linguocultural markers that we come across in the story include the names of objects of Christmas decoration and toys, dish names, fiction characters, geographical names, Bible allusions. Also we have assumed that not only separate lexical units can be categorized as linguocultural markers but also sentences and larger parts of the text which convey the atmosphere of Christmas mystery and inscrutability. On the whole, the translators have done the adequate translation of the story by using predominantly the transformations of domestication, transformation of generalization, and different complex lexical and grammatical transformations.

Key words: *linguocultural markers, cultural characteristics of a text, transformation of domestication, transformation of generalization, complex lexical and grammatical transformations.*

Е. Кузьмина, канд. филол. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (Украина)

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА РОЖДЕСТВЕНСКОГО РАССКАЗА ЧАРЛЬЗА ДИККЕНСА "РОЖДЕСТВЕНСКАЯ ЁЛКА" НА УКРАИНСКИЙ, РУССКИЙ И ИТАЛЬЯНСКИЙ ЯЗЫКИ

Статья посвящена анализу способов передачи на украинский, русский и итальянский языки лингвокультурологических маркеров одного из самых известных рассказов Ч. Диккенса "Рождественская ёлка". Актуальность

данного исследования объясняется популярностью жанра рождественского рассказа во всей европейской литературе, причём в каждой из них этот жанр имеет свои национальные особенности. Кроме того, считается, что именно Ч. Диккенс своими рождественскими рассказами распространил в Британии рождественские традиции, которых раньше британцы не придерживались.

До лингвокультурологических маркеров, которые встречаются в рассказе, мы отнесли названия предметов рождественских украшений и игрушек, названия блюд, персонажей, географических местностей, библейские аллюзии. Также мы сделали предположение, что к лингвокультурологическим маркерам можно отнести не только отдельные лексические единицы, но также предложения и целые отрезки текстов, которые передают атмосферу рождественской загадочности и таинственности. Переводчики в целом адекватно передали стилистику и культурологические особенности рассказа, использовав, в основном, трансформацию одомашнивания, трансформацию обобщения и различные комплексные лексико-грамматические трансформации.

Ключевые слова: *лингвокультурологические маркеры, культурологические особенности текста, трансформация одомашнивания, трансформация обобщения, комплексные лексико-грамматические трансформации.*

УДК 81'25

Д. Вернигора, аспірант
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)

ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ТЕКСТУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ІТАЛІЙСЬКИХ НАРОДНИХ КАЗОК УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Розглядається явище прагматичної адаптації тексту та стратегії її використання при перекладі італійських народних казок українською мовою.

Ключові слова: *прагматична адаптація тексту, народні казки, італознавство, стратегія перекладу, фольклор.*

Явище прагматичної адаптації тексту докладно описано в класичних працях вітчизняних та зарубіжних перекладознавців, зокрема В.Н. Комиссарова, О.В. Петрової, Я.І. Рецкера, В.В. Сдобнікова, А.Д. Швейцера, О. Каде, Ю. Найди, К. Райс.

Метою статті є аналіз факторів та способів використання прагматичної адаптації тексту при перекладі народних казок, адже саме народна казка репрезентує культурний код нації, що її створила, містить велику кількість національно-специфічних елементів та транслює мовну та концептуальну картини світу.